

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ

● БАҲОСИ 1 СЎМ ●

ВАРРАК УЧИРИШ

Р. Альбеков суратлағаси

Жамғарма фаолиятдан

Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармасининг навбатдаги конференцияси бўлиб ўтди. Унда жамғарма ҳайъати ва бошқаруви аъзолари, вилоят бўлимлари раислари, жамоатчи фаоллар иштирок этдилар. Конференцияда асосан уч масала кўриб чиқилди ва муҳокама қилинди.

1. Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармасининг 1991 йилда амалга оширган ишлари ва келгуси вазифалари.

2. Жамғарма Низомига ўзгаришлар киритиш тўғрисида.

3. Ташкилий масала.

Биринчи масала юзасидан Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармаси бошқарувининг раиси И. Т. Юсупова маъруза қилди. (Маъруза қисқартirilган ҳолда бугун газетамизнинг учинчи саҳифасида чоп этилмоқда). Бу масала юзасидан бўлган муҳокама жуда қизғин ўтди. Жамғарма жамиятда кечаётган қийин иқтисодий шароитда талай хайрия ишларини амалга оширганлиги алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Болалар жамғармасининг Низомига айрим ўзгаришлар киритилди.

Бошқарувнинг жамғарма билан алоқасини узган ёҳуд жумҳуриятдан хорижга кўчиб кетган аъзоларидан 16 кишининг аъзолиги бекор қилинди. Янги аъзолар сайланди.

Конференцияда кўриб чиқилган масалалар юзасидан қарорлар қабул қилинди.

ОЛТИ ОЙ ҚАНДАЙ ЎТДИ!

«Оила ва жамият» таҳририятининг Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармаси фаоллари билан учрашуви бўлиб ўтди. Учрашувда жамғарманинг вилоят бўлимлари раислари ҳам иштирок этишди. Газета фаолияти билан боғлиқ баҳс-мунозаралар жуда қизғин ўтди. Талай тақлим ва истаклар айtilди. Танқиддан ҳам куруқ қолмадик.

Учрашув иштирокчилари икки масалада яқдил фикр билдирдилар. «Оила ва жамият» чоп этила бошлаганидан буён ўтган ярим йил унинг учун оёққа туриш, ўз йўлини излаш даври бўлди. Газета шу қисқа муддат ичиде қиёфаси, шакл-шамойили ва мавзусини топа бошлади. Минглаб мухлислар орттирди. Ана шу изланиш давом этмоғи керак...

Учрашувни Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармаси бошқаруви раиси И. Т. Юсупова олиб борди.

УШБУ СОНДА:

ЖАНОБ ЖАЙМСНИНГ МАСЛАҲАТИ

2-БЕТ

НУРИЛЛОҲ МУҲАММАД РАУФХОН:

МАДАНИЯТ МЕЪЗОНЛАРИ

5-8-БЕТЛАР

У ЭРИНИ ҲОМИЛАДОРМАН ДЕБ АЛДАРДИ

7-БЕТ

АНЪАНАВИЙ ҲАШАР

Халқимизнинг ўлмас анъаналари бисёр. Улардан энг азалии ва энг оммавийларидан бири ҳашардир. Отабобларимиз қадим-қадимдан Наврўз — Йилбошини ҳашар билан кутиб олишган. Ана шу қутлуғ кун арафасида ҳовли-жойлар саранжом-саришталанган, ариқлар

қазилган, кўприклар солинган. Аввал хабар берганимиздек, бу йил жумҳуриятимизда 14 март шанба кўни ана шундай ҳашар бўлиб ўтди. Келинг азизлар, мустақиллик, тинчлик, меҳр-шафқат йўлида ўтказиладиган хайрия ҳашари — савоб талаб ишдан четда қолмайлик. 21 март кўни эса Наврўз-

га бағишлаб бир кеча-кундуз давомида телемарфон ўтказилади. Қутлуғ Наврўз арафасида хайрли ишлар кўпайиши табиий. Шунини эътиборга олиб, савобталаб инсонлар, корхоналар учун жумҳурият «Наврўз» жамғармаси ҳисоб-рақамини эслатиб ўтамыз:

Тошкент шаҳар қурилиш-саноат банкининг Меҳнат бўлими. Ҳисоб рақами — 005700007, коди — 172682315.

Ҳозирги ижтимоий-сиёсий, иқтисодий шароитнинг оғирлашуви ҳамда бозор иқтисодиётига ўтиш муносабати билан Болалар жамғармаси ва унинг вилоятлардаги бўлимлари тўла ҳўжалик ҳисобига, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш йўлига ўтмоқда.

Ҳозиргача жамғарма қошида 30 га яқин фирма, бирлашма ва ҳар хил кичик корхоналар очилди.

Гапни иқтисоддан бошлашимнинг боиси ҳам, аввало, кўпчиликни шароитимиз ҳақида тўлароқ воқиф этиш. Қисқа қилиб айтиш мумкинки, хайрия ишларини амалга ошириш билан бирга жамғарма ўзини ўзи маблағ билан тўла таъминлаш йўллари ҳам қидирмоқда.

Бизнинг асосий мақсадимиз ва вазифамиз жамоат ташкилотлари билан биргаликда болалар ҳўқуқини ҳимоя қилиш, улар билан боғлиқ ҳар қандай фожиаларнинг олдини олишдан иборатдир.

Болалар уйлари, интернатлар ва у ерда тарбияланаётганларнинг ҳолидан хабар олиш, қилинаётган ишларни назорат қилиб бориш — булар жуда муҳим масала ҳисобланади.

Бир кун туз тотган ерга қирқ кун салом бер, деган нақл бор. Болалар уйида тарбияланганлар, келажакда ким бўлишдан қатъи назар, бу масканни ўз уйлари деб қабул қиладилар ва вақти-вақти билан бу ерга келиб, ўзларига ўхшаган меҳрга ташна етимлар ҳолидан хабар олиб турадилар.

1991 йил июль ойида болалар уйларининг собиқ тарбияланувчилари, ҳозир ҳар хил олий ва ўрта махсус билим юртларида ўқиётган болалар билан учрашув бўлиб ўтди. Етимларга ғамхўрлик қилишда фақат давлат муассасалари эмас, баъзи оилалар ҳам ўз ҳиссаларини қўшмоқда. Ҳозир республика бўйича 6 та оилавий болалар уйи ишлаб турибди. Доғули даврларнинг доғи юрагимизни қанчалик жароҳатламасин, мана шундай меҳрибон инсонларнинг борлигиёқ замонни ҳар қандай балолардан олиб

қолишига, миллатимиз қадриятларини сақлаб туришга хизмат қилади, деб ишонаман. Мана шундай хайрли ишларни амалга ошираётган хонадонларга жамғарма томонидан моддий рағбат берилмоқда. Бироқ, тан олиб айтиш керакки, ҳали бизнинг ёрдамимиз мақтанлиш даражасида қониқарли эмас.

Ноғирон болаларга ҳам алоҳида ғамхўрлик керак. Сурхондарё вилоят бўлими ноғирон болаларга 28 та палос, 4 минг сўмга яқин пул ажратди. Бухородаги гўшт комбинати 11 камбағал оилани ўз қарамоғига олди. Бу корхона ҳар ойда муҳтож хонадонларга 100 сўмдан маблағ ажратмоқ-

И. ЮСУПОВА:

БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ:

кеча, бугун, эртага

да. Ун нафар болага 50 сўмдан нафақа ҳам таъсис этганлар. Бундан ташқари, ноғиронлар учун 10 та махсус арава ҳам соғва қилинди.

Бундай савоб ишларни қилаётган инсонлар ниҳоятда кўп. Шунинг учун уларни номма-ном санаб ўтишнинг иложи йўқ. Бироқ мен уларнинг баъзиларини тилга олиш баробарида барча саховатпеша инсонларнинг шаънига раҳмат дейман.

Асосий муаммолардан яна бири кам даромадли оилаларни ҳимоя қилиш. Бу, албатта, оғир масала. Ҳозирги шароитда вазиятни кескин ўзгартириш қийин. Лекин жамғарма ва унинг бўлимлари чеккада қараб туришгани йўқ. Нарх ошишининг биринчи ҳафтасидаёқ 1000 дан зиёд оила вилоят бўлимлари томонидан алоҳида ҳимояга олинди. Шу ниятда 100 минг сўм атрофида маблағ ажратилди.

Инсон учун энг керакли нарса — саломатлик. Зеро, моддий неъматлар

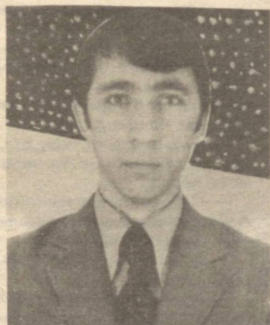
билан тўла таъминланган ҳолда жисмоний заифлик ҳам қусурдир. Аъзоларининг ақлий ва жисмоний жиҳатдан қанчалик етуқлигига қараб жамият тараққиётини таъминлаш мумкин. Биринчи ўринда она ва боланинг саломатлигини ҳимоя қилиш зарур. Очiq айтиш керакки, айниқса, қишлоқ жойларида бу икки тоифа инсонларнинг соғлиги талаб даражасида эмас. Уларнинг турмуш даражасини шакллантириш, юксалтириш, сиҳатини тиклаш мақсадида жамғарманинг вилоят бўлимларида кичик ҳамширалик курслари иш олиб бормоқда. Ҳозиргача ушбу курсларни

Бу гаплар билан мен Жамғармада ҳамма ишлар фақат аъло даражада демоқчи эмасман. Камчиликларимиз ҳам етарли. Лекин дардимизни дастурхон қилиш билан ҳам мақсадга эришиб қолмаймиз. Халқнинг бир-бирига қилган саховат ва эҳсонларини кўтаринки кайфият, юксак фахр билан қайд этиш фикриданман, холос.

Айниқса, асаблар таранглашган ҳозирги оғир вазиятда бир-биримизни ширин сўзлар ҳамда очiq чехра билан қарши олишимиз ниҳоятда зарур. Чунки беҳуда зорланиш, асосиз танқид, ортиқча мақтанчоқлик билан турмушни яхшилаш мумкин эмаслигини кўриб турибмиз. Бироқ ҳар қандай ҳолатда ҳам фақат ҳақиқатга асосланиб фикр юритишимиз, адолат тарозисида ўлчанган сўзларнигина сўзлашимиз лозимки, бу энг тўғри йўлдир.

Шуларга асосланиб, жамғарма қошида ташкил этилган «Томоша» театр-студияси ҳақида ҳам бир-икки оғиз сўз айтишни лозим топдим. Атиги уч йилдан бери фаолият кўрсатаётган бу жамоа ўзининг таланти аъзолари туфайли Ашхобода, Москва, ҳатто Голландияда ўтказилган бир неча халқаро фестивалларнинг лауреати бўлиш шарафини ҳам қўлга киритди. Ҳозир улар «Наврўз» байрамга қизиқарли дастур тайёрламоқдалар. Шу билан бирга улар иштирокида «Ўзбекфильм» томонидан «Томоша» номли муסיқали фильм ҳам суратга олинмоқда. Апрель ойида жамоанинг Туркияга бориши мўлжалланмоқда.

Хуллас, мустақил республикамизнинг қайноқ нуқталаридан бири бўлган болалар жамғармасида ишлар шу тарзда давом этмоқда. Болалар тақдирини билан боғлиқ муаммоларни ҳал этишга бел боғлаган ҳар бир саховатпеша, қалби дарё инсонларга сабот тилайман. Бундай вазифаларни соф виждон билан адо этаётганларга жамғарма жамоаси номидан ташаккурлар билдираман.

ТАҚЧИЛЛИК ПАНД БЕРЯПТИ

II-Тошкент Давлат Тиббиёт олийгоҳининг юқумли қасалликлар кафедраси ассистенти, тиббиёт фанлари номзоди Илҳом ҚОСИМОВ билан сўхбат.

— Илҳом ака, сиз олимсиз. Қанчандан-қанча беморларнинг тақдирини сизга ўхшаган мутахассисларнинг билими, тажрибаси, уқувига боғлиқ. Лекин олимларнинг ҳам ҳар хили бор: биров бунга пешона тери билан эришган, бошқаси шон-шўҳрат учун шу йўлга кирган. Мен сизни ҳалол меҳнати билан бунга эришганлардан бири, деб ҳисобласам, қайси ишларингизни эзингизга ойна қилиб кўрсатасиз?

— Олим бўлсангу эл-юртга нафинг тегмаса, меҳнатнинг сариқ чақага арзимайди. Мен олим бўлиб, элимга нима бердим? Ҳеч бўлмаса, бирор беморга ақалли савоб учун ёрдам беролдимми? Ҳар гал қораоқсоқ касалига чалинган беморларнинг дарддан халос бўлиб, «Раҳмат, дўхтир», дея шифохонадан чиқиб кетишларини кўриб, мамнун бўламан. Шўқрки, болаларимни ҳалол топиб, ҳалол едирыпман, деб ўйлайман.

— Қораоқсоқ касаллигини даволашда янги усулни қўллаётганингиз тўғрисида гапириб берсангиз. Бу қандай усул ўзи?

— Бунинг ҳеч қанақа сирли жиҳати йўқ. Касаллик ултра бинафша нур, электр

ёрдамида фаоллаштирилган (ионли) сув билан даволанади.

— Даволашнинг бу усули илгари ҳам қўлланилганми?

— Йўқ. У ҳозирча фақат бизнинг кафедрода қўлланиляпти, холос.

— Негача?

— Ҳозир дори-дармон ниҳоятда тақчил. Ана шу етишмовчилик ишнинг белига тепляпти. Лекин бу ўткинчи муаммо, ўйлайманки, қораоқсоқни даволашнинг янгича усули тезда кенг ёйилади.

— Умуман, қораоқсоқ касаллигини анъанавий усулда — дори-дармон билан қанча вақтда даволаш мумкин!

— Икки ойда.

— Бу кашфиётнинг оилави аҳоли-гизни енгиллаштиришга ҳам ёрдами тегяптими!

— У даражада эмас. Лекин топаётганим рўзгоримни тебратишга етиб турибди.

— Кечирасиз, янгамиз қаерда ишлайдилар!

— Боғчада, тарбиячи.

«ТАБРИКЛАЙМАН»

Суратчи: Даврон АҲМАД

«ШУ УЙДА БИР ОДАМ БОР ХУДО СУЙГАН»

Рамазон қўшиқлари

Ҳар йили рўза ойида рамазон айтиш расм бўлган. Жумҳуриятимиз вилоятларида «Е рамазон», «Рамазон», «Раби-ман» каби номлар билан аталувчи бу қўшиқлар ҳозир-гача диний қўшиқ деб баҳоланди ва бирорта мукамал намунаси эълон қилингани

йўқ. Аслида рамазон қўшиқларининг бош гоёси — яхшиликни, инсоф ва адолатни улуғлаш. Қуйида халқимиз бадий тафаккурининг ажалмас қисми бўлган рамазон қўшиқларининг айрим намуналарини сиз, азиз муштарийлар эътиборига ҳавола этилмиш.

Ассалому алайкум, ётган киши,
Тангрининг шамолига ботган киши,
Рўзани уч кун тутиб келдик сизга,
Рўзанинг закотини беринг бизга.

Берсангиз — бермасангиз не ғамим бор,
Рамазонни айтганининг савоби бор,
Рўза тут, намоз ўқи жонинг учун,
Йилда бир закот бер, молинг учун.

Шу уйнинг энгараги энгашади,
Бой билан бойвуччаси кенгашади,
Бой кўтондан қўй бераман дейди,
Бойвуччаси бўғчадан тўн бераман дейди.

Бойвуччаси берган тўннинг боғи йўқ,
Бойбува берган қўйнинг қулоғи йўқ,
Рўзани тутмаганинг имони йўқ,
Рамазон айтганларнинг армони йўқ.

Тоғдан тойрилиб тушди тарғил така,
Ҳимматингиз кўрайлик ётган ака,
Шу уйнинг чанғароғи чоқ-чоққина,
Ичида бир опам бор оппоққина.

Қўшариқдан ирғиб ўтган қўйнинг изи,
Гулдан белбоғ тикади бойнинг қизи,
Опажон, белбоғ беринг белимизга,
Алқаб-алқаб кетайлик элимизга.

Маккада бир ёғоч бор туби куйган,
Эгилиб япроқлари ерга тийган,
Шу уйда бир одам бор худо суйган,
У кишининг ҳиммати элга тийган.

Уй эгаси бирор нарса чиқариб бериб, дуо қилса, рамазон айтувчилар уни шундай деб алқайдилар:

Бош-бошинга, бошинга,
Барака берсин ошинга,
Айни саҳар бўлганда,
Хизир келсин қошинга.

Сўм-сўм тилла, сўм тилла,
сувга солса ботмасин,
Худо берган давлатини,
Тепкиласа кетмасин.

Ғунажининг ғунонлаб,
Ун адирга сиғмасин,
Дўнажининг дўнонлаб,
Дўнг адирга сиғмасин.

Тоғда туянг қулунлаб,
Тоғу тошга сиғмасин,
Давлатинг тоғдай бўлсин,
Қушлар учиб ўтмасин.

Чалқиб ётган қулдай бўлсин,
Душман ҳатлаб ўтмасин,
Хурли бўлинг, хурли бўлинг,
Бойчечакдай гулли бўлинг,
Келаси йил шу маҳал,
Қўшқоқил улли бўлинг!
Омин оллоху акбар!

Агар уй эгаси рамазон айтувчиларга хайр-садақа чиқариб бермаса, улар бир овоздан:

Ариқдаги бўримида, тулкимида,
Икки таяғ отангизнинг мулкимида?
— деб қанқариб, қўшни ҳовлига
ўтиб кетишади.

Маматқул ЖУРАЕВ ёзиб олган

ҲАКИМЛАР ҲИҚМАТИ

Бузургмехр шундай деган экан:

— Мева мезонда, гул найсонда яхши бўлади, аммо қизлик латофати, ёшлик ғайрати, келгиндининг камтарлиги йилнинг тўрт фаслида ҳам зарур.

Юнон ҳоқимлари ҳоқимлари касал бўлиб қолса, уларни дарров моянсидан маҳрум қилишар экан.

Бир донишманддан сўрадилар:

— Худонинг марҳамати билан лаънатининг фарқи нимадан иборат?

— Йигит киши ақл ва фаросатда чолларга ўхшаб кетса, бу худонинг марҳамати бўлади. Агар чоллар ақл ва фаросатда йигитларга таассуб қилишса, бу худонинг лаънати ҳисобланади.

Шароб ичмайдиган бир ҳоқимдан:

— Нега сиз май ичмасиз? — деб сўрашса, шундай дебди:

— Мен ақлимни ейдиган нарсдан ҳазар қиламан.

ХОРАЗМЛИК ЙИГИТ

Суратчи: А. КУДРАШЕВ

ТАНБЕҲ АЛ — ҒОФИЛИН

3. ҚАЛБГА ЕТКАЗИЛГАН ЖАРОҲАТ ҲАҚИДА

Яратган эгам инъом этган улугъ неъматлардан яна бири — тилдир. Обрў эътибор ва муруват албатта забондан. Ғариблик ва бадбахтлик ҳам забондан. Эй фарзанд, тилинг заҳар бўлса, эл сендин қочади.

Ривоят:

Абу Толиб ҳазратларининг ҳузурларига шу маҳаллалик бир йигит келиб деди:

— Тақсир, сизнинг марҳаматингиз, меҳрингиз оқибатидин илмли, хунарли, меҳнатимга яраша ҳурмат ва иззатга эга бўлдим. Аммо, оиладаги ҳаловатсизлик...

— Азиятнинг боиси не?!!

— Ота-онамининг юзларига асло оёқ қўймоқчи эмасман. Лекин, шароит шунга мажбур этмоқда. Бўлак ҳовли-жой қилиб...

— Бу не деганингиз?!!

— Отамнинг ниятлари шу!

— Бирор гуноҳ қилгандирсиз?

— Гуноҳим нелигини ўзим ҳам англаб етмасман. Англармен, киши қаригандан кейин инжиқ бўлиб қолур. Лекин, кекса одамнинг ақли гўдакнинг онгидан юз чандон ортиқ; Илло, бу ҳолда инжиқликнинг чегараси ҳам бордир.

— Тўғри, — деб тасдиқлабдилар ҳазрат, — сизни не муаммо қийнайдири?

— Отамиз беҳад кўрс муомалада бўлурлар, оқибат ҳовлимизда эртадан то кеч бақирӣқ-чақирӣқлар, фисқофасодлар... Ҳатто бу нарсалар фарзандларим тарбиясига ўз таъсирини ўтказмоқда... Шул боис...

Абу Толиб жаноблари узоқ ўйлаиб қолибдилар. Тасбеҳнинг ўттизинчи донаси бармоқлари орасидан ўтганидан сўнг:

— Отангиз маҳалламининг эътиборли кишиларидан, — дея сўз бошлабдилар. — Тўғри сўз одам. У киши дангал айтишга одатланганлар. Истиҳола қилмайдилар. Шунинг учун ҳам отангизнинг бундай муомаласидан асло азият чекманг.

— Аммо тақсир, хоҳ ота, хоҳ она бўлсин ҳақоратнинг ўз чегараси бўлмоғи керак.

— Сабрнинг охирати бахайр бўлур. Алқисса бетоб отани, касалманд онани ёлғизлатиб қўймоқлик...

— Аларни қаровсиз қолдирмасмен...

— Илло, фарзанднинг меҳри барча неъматлардан устун туради... Расуллох саллоллоху алайҳи васаллам айтмишлар: «Одам фарзанди қарийди, унда икки хусусият қаримайди: ҳирс ва беҳуда ҳаёл». Бундан тўғри хулоса чиқармоқ сенинг вазифанг. Хулоса:

Эй фарзанд, ёшлик чоғингдан мулоим муомалали бўл. Токи қариган чоғингда қўрс гапларингдан болаларинг қалбига жароҳат етмасин.

Республика Болалар жамғармаси Жиззах вилоят бўлими хотин-қизлар байрами арафасида кўп болали, ночор ҳаёт кечираётган аёллардан 103 нафарига сочиқ, рўмол ва Грециядан жўнатилган ширинликлар улашди.

* * *

Вилоятдаги Зарбдор туманида яшовчи Зийда опа Тойлоқовалар хонадониди «Оилавий болалар уйи» ташкил этилди.

Қадриятларимиз

Бир танти, бир сахий халқимиз ўтганда! Бугун кундалик емиш қайғуга айланган, эртадан умид сўнаётган замонада эшитсанг ишонмайсан. Элниге удуми эса шундай эди: бола бир ёшга тўлганда сочини олдириш маросими, тўғрироғи соч тўйи ўтказиларди...

Қадим туронликлар авлодлар дивомийлиги белгиси сифатида янги туғилган чақалоқнинг боши энгасида бир тутам соч — кокил қолдиришган. Бу яхши ниятни ҳам ифодалаган: кетидан яна фарзандлар туғилиб, эрешиверсин. Баъзан бу соч то укалари туғилмагунча олинмаган. Чақалоққа Эргаш исмини қўйиш ҳам шундай ниятнинг ифодаси.

Айтайлик, муддати етди, сочини олдириш керак. Хонадон хўжаси маросимга қариндошларини, яқин

биродарларини таклиф этган. Соч оладиган сартарошга, шу маросимга чақирилган обрўли кишиларга совға улашилган, ош дамланган. Ўнгайи келган одам кўчқор сўйган, созанда чорлаган.

Хоразмда эса қадим-қадим сочини устарада тап-тақир олиш руси эди. Уйлаиб, бола-чақалар кўпайиши

ўриш энг қўхна удум. Соч учига пилта тақан қизлар токи турмуш қириб биринчи фарзандлари туғилмагунча соч шаклини ўзгартиришмаган. Фарзанд дунёга келгач, чақалоқ қирқ чилласидан чиқиб, бешикка солинадиган кунга аёл учун муҳим бир маросим — соч тўйи ҳам ўтказилган. Ўша маро-

тебраниб, қўнғироқчалардан ажиб мўсика таралган...

Пўпак аёл неварга кўргунича тақилган. Кейин бундай пўпак тақиш катта аёл учун уят ҳисобланган.

Неварани бешикка белаш маросимида қайнона бўлмиш ҳам соч шомойилини ўзгартирган: сочини иккита ўриб, орқасига ташлаб қўйган, рўмол-лачак ўраб бошлаган...

Момоқаримиз беҳудода бир иш қилмаганлар. Паранжи-чачвон аёлнинг соғлиғини қатъий муҳофаза қиладиган табиий тўсиқ — өсита ўрнини босган бўлса, хоразмликларнинг лачаги ҳам шунга яқин вазифани бажарган. Гарчи паранжи бизда русмга кирмаган бўлса-да, лачак кийиш ҳозирда ҳам бор.

Рўзимбой ҲАСАН
Хоразм.

СОЧ ТЎЙИ

билан ишгит ўзига яраша соқол қўйган, мўйлов ўстирган. Сочни бир бармоқдан ошиқ ўстириш эса одат бўлмаган.

Соч билан боғлиқ удумлар талейна. Қораянтоқ қишлоғилик Ойсултон момо айтиб берган эдилар, қизлар ва аёлларнинг соч қўйишлари, тараб-ўришлари ҳақида. Қизалоқларда сочини қирқ кокил

симда аёл сочларидаги пилтани олиб, ўрнига пўпак таққан. Бу билан унинг қизликдан аёллик даврига ўтгани ифодаланган. Хоразмда пўпак жуда антиқа ва хуш кўрмилли бўлган. Уни сочсимон ишлардан тўқишган, ўзи тўртбурчак шаклда бўлиб, аёлнинг белигача тушиб турган. Аёл солланиб юрғанида бу шокилалар бир маромда

Ҳақимлар ҳикмати

ҲУСН ВА ХУЛҚ

Майин соч қўрқоқлик, дағал соч зўрлик аломатидир. Масалан, туя, қуён, қўзичоқнинг туки майин, ўзи эса соядан ҳам қўрқадиган бўлади. Шер ва қўтоснинг туки дағал, ўзи зўр бўлади.

Қоринни тук босган махлуқ эҳтиросли бўлади. Буни қушлар мисолида кўриш мумкин.

* * *

Соч дағал, бўй баланд, қорин катта, елка кенг, каланинг орқаси дўнғ, кўкрак серғиш, қуймиш ингичка, кўз қуруқшоган ва қизғиш, пешона кенг ва узунчоқ бўлса, чўрткесар ва имони мустаҳкам бўлади. Буларнинг акси тутуруқсизлик ва ланжлик аломатидир.

* * *

Мушакларнинг заифлиги, ўртамеёна семизлик, сўзни тил билан эмас, кўпроқ ҳаракат билан тушунтиришга ўриниш, терининг юмишқоқлиги-мушфиқ, меҳрибон ва ифбатлилик аломатидир.

* * *

Кимнинг чехраси синиқ, қоши бароқ, ҳаракатлари беўхшов бўлса, у ҳамини руҳан эзилган ва осудалигини йўқотган бўлади.

* * *

Кўзлари кичкина, киприкларини узун, пешонаси кенг, ногзи катта, соч қўнғир ва тепакал бўлса, у одам бераҳм ва шафқатсиз бўлади.

* * *

Бўйни йўғон, пешонаси кенг, елкалари кўтарилган, қорни ва пешонаси думалоқ, кўзлари кўкши бўлса, хотинхалажга бепарво бўлади.

Кўзлари шаҳдо, қошлари қуюқ, бўйи паст, ҳаракати жонсарақ, қип-қизил ва думолоқ юзида хол бўлса, хаёсиз ва сурбет бўлади.

* * *

Бурни пучуқ, қора ва шаҳло кўзлари хиёл қизаринқираган бўлса, у аёл хокисор, шарм-хаёли ва ифбатли бўлади.

ЯНА СУМАЛАК ПИШДИ

Тошкент шаҳар Ҳамза туманидаги «Бирлашган» маҳалласида яшовчи меҳрибон аёл — Шарофат опа хонадонидо бир қозон сумалак пишди. Онахон савобга қолдилар. У кишининг барча тендошу яқин танишбиллишлари ул кишига, авлодларимизнинг руҳига дуо қилди. Тушунганга сумалакнинг савоби бундан-да ортиқ бўлур.

Сумалак мавсими бошландими, билингни, Наврўз — Янги йил яқин. Наврўз айёмини қаршиладигинизми, сиз энг яқин уруғ-

аймоқларингизнинг руҳини шод қилиб, ўз фарзандларингиз, неварга-чевараларингиз қаторида қўни-қўшини, келажак авлодларнинг ҳам ҳаётини ота-боболаримизнинг тарихий ва миллий урф-одатлари билан бойитган бўласиз. Аслида бизнинг виждону эътиқодимизни ҳисобга олиб, гоҳ ёнғирли, гоҳида қуёшли кунларда ҳаётнинг серлазат ташвишларига кўнган сумалакнинг бор савоби ҳам шунда.

Нормурод МУСОМОВ,
ТошДД толиби
Муаллиф олган сурат.

Нуриллох Муҳаммад Рауфхон элимизнинг таниқли зиёлиларидан. Адиб, таржимон, хассос мақоланавис. 1955 йили гўзал Фарғонанинг «Ўзбекистон» туманида таваллуд топган. «Исломи маданият» ҳафталик газетининг бош муҳаррири. Уч наصريй китоб муаллифи. Икки ўғил, икки қизнинг отаси. Рафикаси — уй бекаси.

МАДАНИЯТ МЕЪЗОНЛАРИ

Бисмиллаҳир раҳмонир роҳийм. Бирор-бир халқнинг ёки бирор-бир минтақанинг маданияти ҳақида сўз юритиш учун, аввало, «маданият» тушунчасининг ўзини ойдинлаштириб олиш лозим. «Маданият» сўзи ҳозирги пайтда бизнинг халқимиз учун энг чалқаш, энг тушунарсиз бўлиб қолган. Нимага? Чунки, менингча, мезонлар — ўлчовлар ўзгариб кетган. Узимизнинг қадриятларимизни ҳам ўзгаларнинг тарзисини билан ўлчайдиган бўлиб қолганмиз. Ҳолбуки, ўлчов, яъни мезон халқларни бир-биридан фарқлантириб туради. Уз нуқтани назарига

эга халқ ўзлигини кучли сақлаган халқлардан ҳисобланади. Мезонни йўқотган, тарзисини ўзгалар кўлига бериб қўйган халқнинг истикболи йўқ. Ундай халқ, қулликка ва хорликка дучор бўлади. Шу кунги аҳволимиздан хулоса чиқарадиган бўлсак, биз кейинги юз йил давомида ўзининг асл мезонини мажбуран ва изчил йўқотиб борган, бошқасига алмаштирган, ўзлигини унуттаётган халқмиз. Узлик масаласида биз ҳозир яросатдаги халқмиз.

Хусусан, маданиятни тушунишда, унга муносабатда тамоман издан чиқиб кетишимизга сал қолган эди.

Маданият сўзи арабча сўз бўлиб, «мадина»дан келиб чиққан. «Мадина»

дегани эса шаҳар демакдир. Қадимги Ясриб шаҳри Ислам динини қабул қилгач, пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломга ва у зотнинг издошларига ватан бўлгач, «мадинатул набавийя», яъни «пайғамбар шаҳри» деб атала бошлаган. Ҳозирда қисқача «Мадина» дейилади. Бизнинг тилимизга эса бу сўз умуман шаҳарга ва шаҳарликларга хос турмуш тарзининг ифодаси сифатида кириб келган. Ҳозирги замон ўзбек тилида «маданият» сўзи оврупача «култур» сўзи ифодалейдиган маъноларни аңлатувчи умумлашма сўз даражасида қўлланилади.

Яратилган китоблар, қурилган шаҳарлар ва ҳоказо шунга ўхшашлар,

шубҳасиз, маданият намуналаридир. Лекин маданият фақат шулардангина иборат эмас. Инсоннинг ҳар бир хатти-ҳаракати, юриш-туриши, бир-бирига муомаласи, урф-одати, кийим-кечаги, табиатга, ўзга халқларга муносабати ҳам айна маданиятдир. Юз-кўлни ювиш тартиби ҳам, дастурхон теварагида ўтириш одоби ҳам, ота-она билан фарзандларнинг ўзаро муомала-муносабатлари ҳам ва ҳоказо ҳаммаси йиғилиб, бир халқнинг яхлит маданиятини ташкил қилади. Хўш, мана шуларни эътиборга олиб, бизнинг халқимизни маданиятсиз деб

(ДАВОМИ 8-БЕТДА)

